

ROMANAS PLEČKAITIS (1933–2009)

On August 17, 2009, passed away notorious historian of Lithuanian philosophy Romanas Plečkaitis, habilitated doctor of humanities, corresponding member of the Lithuanian Academy of Science, professor of Vilnius University, member of the editorial staff of *Logos* magazine. Lithuanian intellectual community lost its leading expert on the history of Lithuanian as well as Western philosophy. Plečkaitis left the numerous groups of his disciples and several unfinished works.

2009 metų rugpjūčio 17 dieną netekome iškilaus Lietuvos filosofo, filosofijos istorijos tyrėjo, Vilniaus universiteto Profesoriaus, humanitarinių mokslų habilituoto daktaro, Lietuvos mokslų akademijos nario korespondento Romano Plečkaičio, ilgamečio *Logos* žurnalo redakcinės kolegijos nario.

Romanas Plečkaitis gimė 1933 m. rugpjūčio 11 dieną Suvalkų krašte, Kalvarijoje. Kaip ir daugelis jo kartos žmonių, velionis Romanas išgyveno Antrojo pasaulinio karo padarinius ir pokario dramatiškumą. Antrasis pasaulinis skaudžiai palietė būsimąjį Profesorių: jis anksti neteko motinos, o ir pačiam teko ne kartą atsidurti mirties akivaizdoje. Gabus jaunuolis, baigęs Kalvarijos gimnaziją, dėl lėšų stygiaus negalėjo siekti aukštojo išsilavinimo, todėl įsidarbino vietiniame laikraštyje korektoriumi. Po vienerių metų Romanas Plečkaitis įstojo į tuometinį Vilniaus pedagoginį institutą, kuriame studijavo logiką ir psichologiją. Baigęs aukščiausiais balais studijas, Romanas Plečkaitis tapo instituto dėstytoju ir daug dėmesio skyrė mokslinės kvalifikacijos kėlimui. Dėmesys filosofinėms idėjoms jį paskatino rengti mokslų kandidato (dabar daktaro) disertaciją. Jaunajam mokslininkui tuometinėje slogioje, ideologizuotoje aplinkoje buvo ne itin palankios sąlygos moksliniams tyrimams. Narplioti kultūrinio ir dvasinio gyvenimo audinį jam padėjo jo disertacijos vadovas Europos masto mokslininkas, filosofas, Vosylius Sezemanas. Jis paskatino Romaną Plečkaitį domėtis Lietuvos filosofijos istorijos raida. Lietuvos filosofijos istorija tuo metu buvo *terra incognita*. Romaną Plečkaitį ypač domi-

no scholastinė logika, kurios pagrindu jis 1963 m. apgynė disertaciją ir tapo Lietuvos filosofijos istorijos sisteminių tyrimų pradininku.

Tais pačiais metais Romanas Plečkaitis pradėjo dirbti Vilniaus universitete. 1968 m. Romanas Plečkaitis apgynė filosofijos mokslų daktaro (dabar habilituoto daktaro) disertaciją, o 1971 m. jam buvo suteiktas profesoriaus vardas. 1975 m. Profesorius publikavo monografiją *Feodalizmo laikotarpio filosofija Lietuvoje*, kuri buvo 1977 m. įvertinta valstybine premija. Profesorius nuo 1969 m. taip pat dirbo Lietuvos filosofijos ir sociologijos institute (dabartinis Kultūros, filosofijos ir meno institutas). 1990–2003 jis buvo šio instituto Tarybos pirmininku ir Lietuvos filosofijos istorijos skyriaus vadovu, be to jis dirbo (1991–2003 m.) Vytauto Didžiojo universitete.

Romanas Plečkaitis tyrinėjo Lietuvos filosofijos istorijos, logikos, visuotinės filosofijos istorijos, etikos problemas. Paskelbė 5 monografijas, per 100 mokslo darbų, 30 mokslo populiarinimo straipsnių, 200 straipsnių enciklopedijose. Darbai spausdinti anglų, vokiečių, lenkų, rusų, ukrainiečių ir bulgarų kalbomis pelnė tarptautinį pripažinimą, recenzuoti Bostono, Maskvos, Varšuvos, Krokuvos mokslo žurnaluose.

Velionis domėjosi klasikine filosofija. Romanas Plečkaitis sąmoningai vengė „filosofuoti“, t. y. savarankiškai plėtoti kokią nors filosofinę kryptį ir visą savo kūrybinę energiją skyrė praeities filosofinėms problemoms aiškinti. Profesorius griežtai prieštaravo, kai jį kolegos vadino filosofu: jis teigė, jog būti filosofu yra didžiulė atsakomybė. Filosofu, pasak jo, galėjo būti tik Platonas, Aristotelis, Kantas, o mes likusieji geriausiu atveju galime būti tik *filosofiūkščiai*. Filosofiją Romanas Plečkaitis suvokė ne kaip laisvą pasaulio interpretaciją ar egzistencinės patirties eksplikaciją, bet kaip mokslą, t.y. mąstymo būdą, kuris turi apibrėžtus principus, plėtoja esamas bei keliamas problemas. Romanas Plečkaitis, kaip mokslininkas ir ugdytojas, kėlė tą mintį, kad, norint išspręsti mokslinę problemą, reikia visų pirma suprasti jos reikšmingumą ir ištirtumo lygmenį.

Profesorius intensyviai darbavosi versdamas ir parengdamas spaudai filosofijos istorijos šaltinius. Jis vertė I. Kanto veikalus, taip pat Petro Ispano, F. Bacono, J. Locke'o, B. Spinozės, K. Wojtylos ir kitų mąstytojų darbus. Be visuotinės filosofijos klasikų Romanas Plečkaitis didelį dėmesį skyrė Lietuvos filosofinio palikimo publikavimui – jis iš lotynų kalbos vertė Lietuvoje dirbusių scholastų darbų fragmentus bei J. Sniadeckio, A. Daugirdo, K. Narbuto veikalų rinktines.

Romano Plečkaičio idėjas tęsia daugelis jo ugdytinių. Profesoriumi vadovaujant daktaro disertacijas apgynė 30 jo doktorantų: Arvydas Šliogeris, Evaldas Nekrašas, Tomas Sodeika, Algirdas Degutis, Nijolė Lomanienė, Kęstutis Masiulis, Nerija Putnaitė, Dalius Jonkus, Gintautas Mažeikis, Algis Uždavinys, Vytis Valatka, Dalius Vilūnas, Gintaras Kabelka ir kiti.

Išeidamas Anapilin Profesorius paliko unikalią filosofijos mokyklą. Mes, Jo auklėtiniai, netekome iškilaus filosofo, Ugdytojo, Žmogaus, Asmenybės, tačiau liko Profesoriaus darbai, Jo tyrinėjimų dvasia ir platūs žmogiško pažinimo horizontai, kurie ties kelią naujoms mintims, idėjoms ir apmąstymams.